

Юридична наука. № 4 (106). 2020. Том 1. С. 258-264. URL: <https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/article/view/227/219>.

9. Методичні рекомендації щодо порядку та строків внесення до особової справи поліцейського відомостей про застосовані до нього заохочення та дисциплінарні стягнення: наук.-метод. рекомен. / О. І. Безпалова, О. В. Джафрова, С. О. Шатрава, В. Б. Пчелін, С. А. Резанов, В. С. Селюков, О. М. Галкіна, Л. С. Кацалап, Д. Є. Денишук, О. В. Погорілець, М. С. Сиромятнікова, Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ. 2019. 27 с.

10. Трудове право України: підручник / За заг.ред. М. І. Іншина, В. Л. Костюка, В. П. Мельника. Київ: Центр учб. літ., 2016. 472 с.

11. Догона: порядок накладення і зняття. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/DG130146>.

УДК 342.924

Юшкевич Олена, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ.

ДОКАЗИ У СПРАВАХ ПРО БУЛІНГ НА ПРИКЛАДІ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Стаття присвячена розгляду правової категорії «докази» в справах про адміністративні правопорушення. Досліджуються види доказів в справах про адміністративні правопорушення за вчинення булінгу. Проаналізовано п'ять судових рішень судів Хмельницької області та встановлено види доказів, на підставі яких суди винесли судові рішення у за вчинення булінгу. Констатовано, що суди досліджують всі необхідні докази у справах за вчинення булінгу та дотримуються принципів належності, достатності, достовірності, допустимості доказів.

Ключові слова: докази, булінг, судові рішення, насильство, учасник освітнього процесу, дитина.

The article is devoted to the consideration of the legal category of "evidence" in cases of administrative offenses. Types of evidence in cases of administrative offenses for committing bullying are being investigated. Five court decisions of the courts of Khmelnytskyi region were analyzed and the types of evidence were determined on the basis of which the courts issued court decisions for the commission of bullying. It was established that the courts examine all the necessary evidence in cases of bullying and adhere to the principles of propriety, sufficiency, credibility, and admissibility of evidence.

Keywords: evidence, bullying, court decisions, violence, participant in the educational process, child.

Тема булінгу (цькування) залишається, на жаль, актуальною. Навіть сьогодні має місце, як правило, психологічне та фізичне насильство, що вчиняється стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого.

Якщо подивитись Єдиний державний реєстр судових рішень, то на сьогодні, майже протягом року війни в Україні, постановлено 145 постанов та 2 ухвали за результатами розгляду матеріалів справ про адміністративні правопорушення, які надійшли від відділів Національної поліції про притягнення до адміністративної відповідальності осіб за скоєння адміністративних правопорушень, передбачених ст. 173-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) [1].

Не дивлячись на війну в Україні, дистанційне навчання, випадки булінгу із застосуванням засобів електронних комунікацій – кібербулінгу також є поширеними. Як зазначає Л. Гретченко, серед найбільш виражених проявів онлайн - цькування в освітньому процесі можна назвати зйомка та монтаж відеоматеріалу з подальшим поширенням в мережі,

використання фіктивного ім'я; поширення образливих, інтимних фото; вчинення насильства та запис відеоролика, поширення в групах; неетичні коментарі під публікаціями, нецензурні висловлювання, образливі повідомлення в групах тощо [2].

Погоджуємося із Х. Ярмачі, що вирішення задач провадження в справах про адміністративні правопорушення здійснюється шляхом доказування, що включає в себе виявлення, процесуальне оформлення та аналіз доказів [3, с. 116].

Відповідно до ст. 251 КУпАП доказами в справі про адміністративне правопорушення, є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) встановлює наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність даної особи в його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи [1].

Від доказів як фактичних даних необхідно відрізнити їх джерела, що являють собою засоби збереження і передачі інформації, засоби, за допомогою яких така інформація долучається до сфери провадження в справах про адміністративні правопорушення. Не можуть розглядатися як докази дані, що мають характер чуток, припущень, навіть якщо вони були отримані від особи, що викликана як свідок, експерт, викладені в документі тощо. Для кожного виду доказів закон визначає відповідні правила збирання й закріплення, що враховують їх особливості. Порушення цих правил унеможлиблює використання отриманих фактичних даних в якості доказів [3, с. 117].

Докази в справі про адміністративне правопорушення встановлюються протоколом про адміністративне правопорушення, поясненнями особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілих, свідків, висновком експерта, речовими доказами, показаннями технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, у тому числі тими, що використовуються особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, або свідками, а також працюючими в автоматичному режимі, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, у тому числі тими, що використовуються особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, а також іншими документами [1].

Аналіз судових рішень, адвокатської практики у справах про булінг дозволяє зробити висновок про наступні докази у справах про булінг: заява/повідомлення батьків про цькування дитини; інформаційне повідомлення керівника школи про виявлений булінг; доповідна записка класного керівника чи іншого вчителя про факт цькування; комісійний акт педагогічних працівників, психолога та медичного працівника закладу освіти про обставини та наслідки подій; записи у щоденнику про неодноразовість конфліктів за участі дитини, запрошення батьків на бесіду до школи; характеристика учасників процесу за місцем навчання та (або) проживання; пояснення особи, яку притягують до відповідальності; пояснення потерпілого; пояснення свідків; пояснення вчителів, батьків та інших осіб; речові докази (зіпсовані особисті речі постраждалого); матеріали листування (переписка у соціальних мережах, відеоматеріали, на яких зафіксовано процес цькування; інші письмові документи щодо факту цькування; медична документація; висновок експерта (якщо в результаті вчинення правопорушення була завдана фізична та психологічна шкода); протокол про адміністративне правопорушення; протоколи допиту правопорушника, потерпілого, свідків [4, 5].

Вищезазначені докази у справах про адміністративні правопорушення за ст. 173-4 КУпАП суддя оцінює за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом і правосвідомістю. Оцінюючи докази, суддя має виходити з рівності їх доказового значення; жоден доказ не може бути покладений в основу висновків, якщо вони суперечать іншим доказам; оцінювати всі докази в сукупності. В постанові по справі завжди зазначається, на підставі яких доказів прийнято певне судове рішення.

На сьогодні на сайті Єдиного державного реєстру судових рішень розміщено п'ять судових рішень за результатами розгляду справ про адміністративні правопорушення за ст. 173-4 КУпАП.

Так, у справі № 677/1455/22 у вересні, жовтні 2022 року у 6-му класі Красилівського

ліцею малолітній ОСОБА_2 під час освітнього процесу вчиняв булінг (цькування), а саме дії, які полягають у систематичному вчиненні насильства психологічного, фізичного та сексуального характеру відносно свого однокласника малолітнього ОСОБА_3, а саме: вперше в кінці вересня 2022 року на коридорі Красилівського ліцею, ОСОБА_2 наздогнав ОСОБА_3 та скинув з нього штани, чим принизив його людську гідність, далі в першій половині жовтня 2022 року під час однієї з шкільних перерв ОСОБА_2 в приміщенні 6-А класу стиснув рукою статеві органи однокласника ОСОБА_3, чим завдав фізичного болю та приниження та втретє 20.10.2022 близько 15 год. 00 хв., перебуваючи в класі Красилівського ліцею під час перерви ОСОБА_2 знову доторкався до статевих органів ОСОБА_3 та стискав їх, чим спричинив фізичний біль та приниження, що призвело до небажання ОСОБА_3 відвідувати навчальний заклад. Внаслідок вищевказаних неправомірних дій малолітнього ОСОБА_4 могла бути завдана шкода фізичному та психічному здоров'ю ОСОБА_3, оскільки останній систематично відчував приниження та страх, а інколи і фізичний біль. Оскільки малолітній ОСОБА_2 не досяг віку, з якого настає адміністративна відповідальність, а тому до відповідальності притягається його мати ОСОБА_1, яка вчинила правопорушення, передбачене ч. 3 ст. 173-4 КУпАП.

Вина матері ОСОБА_1 (ч. 3 ст. 1734 КУпАП) підтверджується наступними доказами: протоколом про адміністративне правопорушення серії ВАВ № 628239 від 08.11.2022 року, заявою матері потерпілого ОСОБА_3, ОСОБА_6, письмовими поясненнями ОСОБА_6, директора ліцею ОСОБА_7, класного керівника ОСОБА_8, малолітніх ОСОБА_3, ОСОБА_9, ОСОБА_4, особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, копією скороченого витягу з реєстру акті про народження з зазначенням загальних даних, відповідно до якого ОСОБА_1 є матір'ю ОСОБА_4, протоколом № 1 засідання комісії з розгляду випадку підозри на булінг Красилівського ліцею від 24.10.2022 року, колективною заявою ініціативної групи батьків 6-А класу Красилівського ліцею, листом Красилівського ліцею вих. № 02-15/244 від 03.11.2022 року, листом Красилівського ліцею вих. № 02-15/244 від 03.11.2022 року, згідно якого до практичного психолога звернувся учень 6-А класу ОСОБА_3 з приводу ситуацій, які відбувалися в класі, за результатами проведеної консультації та діагностики емоційного стану можна зробити висновок про наявність в дитини страху, тривоги, відчуття приниження [6].

У справі № 673/990/22 малолітній син ОСОБА_1 - ОСОБА_2, учень 6 класу Яблунівської НВК, у період з 26.09.2022 року по 30.09.2022 року, під час освітнього процесу та поза ним, вчиняв булінг (цькування) відносно малолітнього ОСОБА_3, а саме, фізичне та психологічне насилля, внаслідок чого могла бути заподіяна шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого. Винність матері у вчиненні правопорушення (ч. 3 ст. 1734 КУпАП) підтверджується протоколом про адміністративне правопорушення серії ВАВ №628713 від 12.10.2022 року, письмовими поясненнями малолітнього ОСОБА_3, згідно яких останній вказував як, починаючи з вересня 2022 року однокласник ОСОБА_2 безпідставно чіпляється до нього як словесно так із застосуванням сили. 30.09.2022 року ОСОБА_2 погрожував, висловлюючись нецензурно в його адресу, а потім, взявши металевий прут, переслідував його. Аналогічні пояснення з цього приводу надали малолітні ОСОБА_4 та ОСОБА_5. Згідно письмових пояснень ОСОБА_6, яка являється класним керівником 6 класу Яблунівської НВК, протягом вересня 2022 року від дітей класу неодноразово надходили скарги на ОСОБА_2. Так, в першій половині вересня цього ж року останній безпричинно наніс удар ОСОБА_7 в область носа, ображав нецензурною лайкою, а 30.09.2022 року напав на останнього з металевим прутом [7].

У справі № 686/6454/22 малолітня ОСОБА_2, будучи учасником освітнього процесу ученицею 7-Д класу ЗОШ № 18 I-III ступенів ім. В. Чорновола вчинила булінг (цькування), тобто дії, які полягали у систематичному вчиненні психологічного та економічного насильства відносно своєї однокласниці малолітньої ОСОБА_3, а саме 12.01.2022 р. під час шкільної перерви малювала на дошці похоронну символіку (гріб, хрест з надписом «папа»), внаслідок чого малолітня ОСОБА_3 була у пригніченому емоційному стані та могла бути заподіяна шкода її психічному здоров'ю. Крім того, того ж дня під час великої перерви після третього

уроку ОСОБА_2 виймала особисті речі (гаманець з грошовими коштами) ОСОБА_3 з її сумки, без дозволу останньої, вчиняла такі дії демонстративно, бігала з речами по класу, на зауваження не реагувала, внаслідок чого ОСОБА_3 була у приниженому стані та могла бути заподіяна шкода її психічному здоров'ю. Тобто, малолітня ОСОБА_2 вчинила правопорушення, відповідальність за яке передбачена ч. 1 ст. 173-4 КУпАП (булінг (цькування)). Факт вчинення малолітньою ОСОБА_2 вищевказаного правопорушення підтверджується: поясненнями ОСОБА_2, ОСОБА_4, ОСОБА_3, ОСОБА_5, ОСОБА_6, ОСОБА_7, ОСОБА_8, ОСОБА_9, ОСОБА_10, ОСОБА_11 та ОСОБА_12; відомостями з наказу директора школи С. Бубена № 10 від 14.01.2022 р. про скликання комісії з розгляду заяви ОСОБА_3 стосовно можливого вчинення булінгу щодо останньої; даними протоколу № 1 засідання комісії з розслідування випадків булінгу Хмельницької СЗШ № 18 І-ІІІ ступенів ім. В. Чорновола від 17.01.2022 р., фотознімків, відеозапису, протоколу від 14.01.2022 р., протоколу про адміністративне правопорушення, в якому зафіксовані вищевказані обставини; паспортними даними ОСОБА_1 матері неповнолітньої ОСОБА_2 та свідоцтвом про народження останньої [8].

У справі № 686/3275/22 у вересні, жовтні 2021 року у 7-му класі ЗОШ № 18 І-ІІІ ступенів ім. В. Чорновола малолітня ОСОБА_2, вчинила булінг (цькування), а саме: дії, які полягають у систематичному вчиненні насильства психологічного та економічного характеру відносно своєї однокласниці ОСОБА_3 - рилась у портфелі останньої без її дозволу та брала особисті речі. В листопаді 2021 року ОСОБА_2 після смерті батька ОСОБА_3 малювала сім'ю останньої та насміхалась з цього при інших учнях. 12.01.2022 р. ОСОБА_2 на шкільній перерві малювала на дошці похоронну символіку (гріб, хрест з надписом, що підтверджується відеозаписом, внаслідок чого малолітня була у пригніченому емоційному стані. 12.01.2022 р. на великій перерві, після третього уроку ОСОБА_2 виймала особисті речі ОСОБА_3 з її сумки, без дозволу останньої, а саме гаманець, вчиняла такі дії демонстративно, бігала з речами, на зауваження не реагувала, внаслідок чого ОСОБА_3 була у приниженому стані. Внаслідок вищевказаних неправомірних дій могла бути завдана шкода психічному здоров'ю ОСОБА_3, а також остання забажала переведення у інший клас, оскільки ОСОБА_2 систематично її ображала. Оскільки ОСОБА_2 не досягла віку з якого настає адміністративна відповідальність, відповідальність за булінг може нести мати останньої ОСОБА_1. У ході підготовки справи до розгляду встановлено, що протокол про адміністративне правопорушення складено з неточностями, які унеможливають розгляд справи по суті. Так, протокол складено відносно матері ОСОБА_2 - малолітньої особи, якій інкримінується вчинення протиправних дій. Справу про притягнення до адміністративної відповідальності ОСОБА_1 за ч. 1 ст. 173-4 КУпАП повернуто до Хмельницького районного управління поліції ГУНП України в Хмельницькій області для доопрацювання (належного оформлення) [9].

У справі № 686/3277/22 у 2020-2021 навчальному році в 6-му класі малолітня ОСОБА_2 вчинила булінг, а саме дії, які полягають у систематичному вчиненні насильства психологічного та економічного характеру відносно своєї однокласниці ОСОБА_3, а саме: насміхалась, ображала нецензурною лексикою, принижувала. В грудні 2021 року ОСОБА_2 демонструвала однокласникам відео за участю ОСОБА_3, шантажувала, чим принизила останню. 10.01.2022 на шкільній перерві ОСОБА_2 взяла без дозволу портфель ОСОБА_3 та доставала її особисті речі, а саме: гаманець та забрала звідти грошові кошти у розмірі 5 гривень, бігала з речами по класу, насміхалася, на зауваження припинити такі дії не реагувала. 13.01.2022 малолітня ОСОБА_2 разом з ОСОБА_4 малювали на дошці малюнки, в тому числі похоронну атрибутику (гріб, хрести) з надписом на табличці «папа», однак на передодні у ОСОБА_3 помер батько. В наслідок вищевказаних дій, які є неправомірними, могла бути завдана шкода психічному здоров'ю ОСОБА_3, а також остання була у пригніченому психологічному стані, схвильована та хотіла перевестися у інший клас, оскільки ОСОБА_2 постійно її ображає. ОСОБА_2 не досягла віку з якого настає адміністративна відповідальність, до відповідальності за булінг притягається мати останньої ОСОБА_1. Вина ОСОБА_1, окрім визнання вини останньою, також підтверджується зібраними по справі та

дослідженими в судовому засіданні доказами, а саме: протоколом про адміністративне правопорушення серії ВАВ № 384373 від 29.01.2022 року, письмовими поясненнями ОСОБА_5, ОСОБА_3, які вони підтвердили в судовому засіданні [10].

Аналізуючи вище наведені докази у справах про адміністративні правопорушення за ст. 173-4 КУпАП, слід констатувати, що суди досліджують всі необхідні докази та дотримуються принципів належності, достатності, достовірності, допустимості останніх.

Список використаних джерел та літератури

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон Верховної Ради Української Радянської Соціалістичної Республіки від 07.12.1984 № 8073-Х. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#n4217>.

2. Гретченко Л. Проблеми правового захисту та притягнення до відповідальності учасників освітнього процесу в ситуації кібербулінгу. URL: <https://cutt.ly/H28bjTP>.

3. Ярмакі Х. П. Докази в справах про адміністративні правопорушення та їх оцінка. Південноукраїнський правничий часопис. 2015. № 4. С. 116-120. URL: <http://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/1009>.

4. Пойда-Семенюк Є. Як задокументувати факт булінгу – поради адвокатки. URL: <https://nus.org.ua/news/yak-zadokumentuvaty-fakt-bulingu-porady-advokatky/>.

5. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>.

6. Постанова Красилівського районного суду Хмельницької області від 09.12.2022: справа № 677/1455/22, провадження № 3/677/821/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107771473>.

7. Постанова Деражнянського районного суду Хмельницької області від 09.12.2022: справа № 673/990/22, провадження № 3/673/633/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108002654>.

8. Постанова Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області від 09.12.2022: справа № 686/6454/22, провадження № 3/686/2227/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103818123>.

9. Постанова Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області від 22.02.2022: справа № 686/3275/22, провадження № 3/686/1404/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103545100>.

10. Постанова Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області від 22.02.2022: справа № 686/3277/22, провадження № 3/686/1406/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103567830>.

ГЕРОЇЗМ ХМЕЛЬНИЧАН-ЗАХИСНИКІВ УКРАЇНИ

УДК 179.6(477.43) «Штик»

Андрощук Людмила, викладач циклової комісії комп'ютерної інженерії, облікових та фінансових дисциплін Хмельницького кооперативного фахового коледжу Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту; інспектор з кадрів Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту.

ПАТРІОТ УКРАЇНИ З ПОЗИВНИМ «ШТИК»

Дана стаття присвячена вивченню інформації про захисника-патріота України, добровольця Миколи Юрійовича Бойка. В статті досліджено життєвий та бойовий шляхи молодого героя-патріота, відзначення бойових заслуг захисника України Миколи Бойка з використанням біографічних даних та інформації його побратима із позивним «Макоша». Крім того описано вшанування пам'яті героя Красилівщини владою міста та односельцями.

Ключові слова: патріотизм, захисник України, доброволець, державні нагороди.

This article is devoted to the study of information about the defender-patriot of Ukraine, volunteer Mykola Yuriyovych Boyk. The article examines the life and combat paths of a young patriot hero, honoring the military merits of the defender of Ukraine Mykola Boyk using biographical data